

Конституційне право та державне управління

УДК 343.352:35.08

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19659642>

Корупційні ризики у діяльності публічних службовців: теоретико-правовий аналіз

Стратій О. В.,

К.Ю.Н.,

асистент кафедри кримінального права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8381-2677>

Меленко О. В.,

К.Ю.Н.,

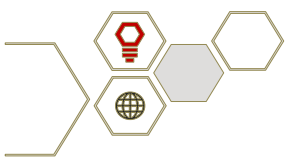
доцент кафедри публічного права

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

Україна, <https://orcid.org/0000-0002-9410-0779>

Прийнято: 03.04.2026 | Опубліковано: 20.04.2026

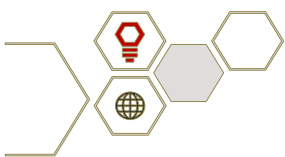
Анотація. Мета. Дослідження спрямоване на комплексне теоретико-правове осмислення природи корупційних ризиків у діяльності публічних службовців, визначення їх сутнісних характеристик, умов виникнення та обґрунтування ефективних підходів до їх мінімізації в сучасних умовах трансформації публічного управління. **Методи.** У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема аналіз, синтез, системно-структурний підхід, формально-юридичний метод, а також метод порівняльного правознавства. Застосування зазначених методів

дозволило дослідити нормативно-правову базу, наукові підходи та практичні аспекти функціонування механізмів запобігання корупції.

Результати. Визначено, що корупційні ризики у сфері публічного управління мають комплексний і багаторівневий характер та проявляються у ключових напрямках службової діяльності, зокрема у кадрових процедурах, фінансово-господарській діяльності, публічних закупівлях і наданні адміністративних послуг. Встановлено, що основними чинниками їх виникнення є недосконалість нормативного регулювання, наявність дискреційних повноважень, недостатній рівень внутрішнього контролю та конфлікт інтересів. Обґрунтовано доцільність класифікації ризиків на інституційні та загальносистемні, що дозволяє більш точно визначати напрями їх усунення. Доведено, що ефективна протидія корупційним проявам потребує поєднання превентивних заходів (ідентифікація ризиків, цифровізація процедур, підвищення прозорості) із заходами реагування (посилення юридичної відповідальності, удосконалення діяльності антикорупційних інституцій). Окрему увагу приділено ролі фінансового контролю, аудиту, електронних систем управління та громадського моніторингу як інструментів зниження корупційних ризиків. **Висновки.** Обґрунтовано, що зменшення рівня корупційних ризиків можливе за умови системного вдосконалення правового регулювання, підвищення інституційної спроможності органів влади, впровадження сучасних цифрових рішень та активного залучення громадянського суспільства. Доведено, що інтеграція міжнародних стандартів і формування культури доброчесності є ключовими передумовами підвищення ефективності антикорупційної політики та забезпечення прозорості публічного управління.

Ключові слова: корупційні ризики, публічна служба, конфлікт інтересів, антикорупційна політика, фінансовий контроль, публічне управління, доброчесність, адміністративні процедури.

Corruption risks in the activities of public officials: theoretical and legal analysis

Stratii O. V.,

PhD in Law,

Assistant of the Department of Criminal Law

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0001-8381-2677>

Melenko O. V.,

PhD in Law,

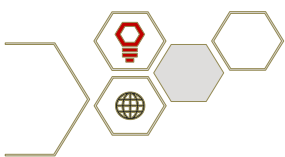
Associate Professor of the Department of Public Law,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0002-9410-0779>

Abstract. Purpose. The study aims to provide a comprehensive theoretical and legal analysis of the nature of corruption risks in the activities of public officials, to determine their essential characteristics and conditions of occurrence, and to substantiate effective approaches to their minimization in the context of modern transformations in public administration. **Methods.** The research is based on general scientific and special legal methods, including analysis, synthesis, a systemic-structural approach, the formal legal method, and the method of comparative legal analysis. The application of these methods made it possible to examine the regulatory framework, scientific approaches, and practical aspects of anti-corruption mechanisms.

Results. It is established that corruption risks in public administration are complex and multi-level in nature and manifest themselves in key areas of official activity, including personnel management, financial and economic operations, public procurement, and the provision of administrative services. The study

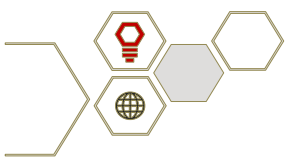

identifies the main factors contributing to these risks, such as imperfections in legal regulation, discretionary powers, insufficient internal control, and conflicts of interest. The expediency of classifying corruption risks into institutional and systemic categories is substantiated, which allows for a more precise determination of measures for their elimination. It is proven that effective counteraction to corruption requires a combination of preventive measures (risk identification, digitalization of procedures, increasing transparency) and response measures (strengthening legal liability and improving the functioning of anti-corruption institutions). Particular attention is paid to the role of financial control, auditing, electronic governance systems, and public monitoring as key tools for reducing corruption risks.

Conclusions. It is substantiated that reducing corruption risks is possible through systematic improvement of legal regulation, strengthening the institutional capacity of public authorities, implementation of modern digital solutions, and active involvement of civil society. The study demonstrates that the integration of international standards and the development of a culture of integrity are essential prerequisites for enhancing the effectiveness of anti-corruption policy and ensuring transparency in public administration.

Keywords: corruption risks, public service, conflict of interest, anti-corruption policy, financial control, public administration, integrity, administrative procedures.

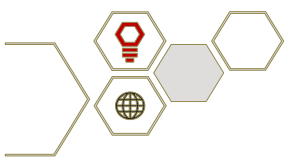
Постановка проблеми. Корупція залишається однією з найсуттєвіших загроз для національної безпеки, стабільності правопорядку та демократичних засад розвитку України. В умовах трансформації економіки, поглиблення ринкових відносин і розширення процесів приватизації особливої актуальності набуває проблема правового регулювання діяльності службових осіб, зокрема тих, які діють у межах недержавного сектору, але водночас впливають на публічно значущі процеси. Саме ця категорія суб'єктів дедалі

частіше опиняється у фокусі досліджень, пов'язаних із корупційними ризиками, оскільки їх функціональна роль виходить за межі суто приватних інтересів і торкається сфери публічного управління.

З огляду на розширення кола осіб, залучених до надання публічних послуг або до участі в управлінських та економічних процесах, питання запобігання корупції істотно ускладнюється. Для правоохоронних органів це означає необхідність адаптації наявних механізмів протидії до нових умов, у яких корупційні прояви набувають більш прихованого, складного та багатоаспектного характеру.

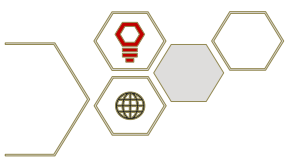
Особливістю корупції у сфері діяльності недержавних структур є її латентність, а також високий рівень організованості, що ускладнює виявлення та доведення відповідних правопорушень. У таких умовах відбувається тісне переплетення приватних інтересів із корпоративними цілями, що створює додаткові передумови для зловживань. Службові особи юридичних осіб приватного права, незважаючи на відсутність статусу державних службовців, нерідко виконують функції, пов'язані з розпорядженням значними ресурсами, ухваленням управлінських рішень, укладенням економічно важливих угод, а також впливом на ринкову кон'юнктуру. У разі вчинення корупційних правопорушень такі дії набувають виразного суспільно небезпечного характеру, оскільки можуть спричиняти негативні наслідки не лише для окремих суб'єктів господарювання, а й для економіки загалом. У зв'язку з цим особливої ваги набуває необхідність комплексного наукового осмислення корупційних ризиків у діяльності публічних службовців і пов'язаних із ними суб'єктів. Йдеться, зокрема, про уточнення їх правової природи, класифікацію видів, визначення характерних ознак і факторів виникнення, а також удосконалення підходів до їх виявлення та правової оцінки. Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю формування цілісного теоретико-правового підходу до аналізу корупційних ризиків у діяльності публічних службовців, що дозволить підвищити ефективність антикорупційної політики

та забезпечити належний рівень прозорості й доброчесності у сфері публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика корупційних ризиків у діяльності публічних службовців перебуває у центрі уваги сучасної правової науки, що зумовлено як трансформаційними процесами у сфері публічного управління, так і викликами, пов'язаними з воєнним станом та реформуванням сектору безпеки і оборони. Зокрема, теоретико-правові підходи до розуміння сутності корупції у системі публічного управління ґрунтовно розкрито у працях А. Гарбінської-Руденко та М. Глуха [2], яка аналізує дефініційні підходи до поняття корупції, її системний характер та вплив на ефективність функціонування державних інституцій. У контексті загальнотеоретичного осмислення антикорупційної політики важливе значення мають напрацювання О. Бусол [14], де досліджено механізми протидії корупційній злочинності та обґрунтовано стратегічні напрями її мінімізації. Окремий напрям досліджень становлять праці, присвячені аналізу корупційних ризиків у сфері національної безпеки та оборони. Так, О. Бондаренко [1] розглядає корупційні прояви в оборонному секторі в умовах воєнного стану, акцентуючи увагу на необхідності їх системного попередження як у воєнний, так і у післявоєнний період. Подібну проблематику продовжують О. Гресь [3] та О. Легка [8], яка досліджує ризики у сфері оборонних закупівель, підкреслює їх вплив на прозорість та ефективність використання державних ресурсів. У цьому ж контексті І. Завидняк та Р. Лев [5] аналізує корупційні ризики як загрозу національній безпеці, пропонуючи шляхи їх мінімізації на основі правових та інституційних механізмів.

Важливий внесок у дослідження антикорупційної політики зроблено О. Дяченком [4], який розглядає можливості імплементації зарубіжного досвіду у формування національної антикорупційної стратегії. Питання міжнародно-правового співробітництва у сфері запобігання корупції

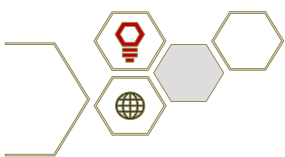

досліджує Г. Попов [11] наголошуючи на значенні міждержавної взаємодії для підвищення ефективності антикорупційних заходів. У свою чергу, В. Зайцев [6] аналізує співпрацю України з державами Європейського Союзу у сфері боротьби з корупцією, що дає змогу окреслити європейські орієнтири у формуванні відповідної політики.

Значну увагу дослідники приділяють і практичним аспектам функціонування інституцій у сфері національної безпеки. Так, М. Насонов та І. Завидняк [9] визначає роль правоохоронних органів у протидії корупції як складову системи забезпечення національної безпеки. Водночас у публіцистичних джерелах, зокрема у матеріалах Ю. Лапаєва [7] акцентує увагу на масштабності корупції в оборонному секторі як одній із ключових загроз державності. Міжнародний досвід протидії корупції, зокрема у військових організаціях, представлений у дослідженні М. Паймана та Д. Скотт [10], де обґрунтовується необхідність формування культури доброчесності як основи зниження корупційних ризиків. Нормативно-правову основу дослідження становлять положення Конституції України [12] та Закону України «Про національну безпеку» [13], які визначають засади функціонування публічної влади, принципи законності та підзвітності, що є ключовими у контексті запобігання корупції.

Виділення раніше невирішених частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових праць, проблема корупційних ризиків у діяльності публічних службовців залишається недостатньо комплексно дослідженою. Зокрема, потребує подальшого наукового осмислення питання систематизації корупційних ризиків саме в діяльності публічних службовців як окремої категорії суб'єктів, а також визначення їх взаємозв'язку з умовами воєнного стану та трансформаційними процесами в державному управлінні.

Крім того, недостатньо розробленими залишаються підходи до інтеграції міжнародних стандартів і практик у національну систему запобігання корупції, а також механізми оцінки ефективності антикорупційної

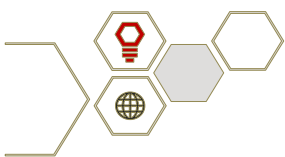

політики в умовах підвищених безпекових ризиків. Потребує уточнення і понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема співвідношення понять «корупційні ризики», «забезпечення доброчесності» та «антикорупційні механізми».

Формулювання цілей статті. Метою статті є здійснення теоретико-правового аналізу корупційних ризиків у діяльності публічних службовців, визначення їх сутності, основних видів та факторів виникнення, а також обґрунтування напрямів удосконалення механізмів їх запобігання з урахуванням сучасних викликів та європейських підходів у сфері протидії корупції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Загальновизнаним у науковій та правозастосовній площині є те, що корупція належить до найбільш небезпечних загроз правам людини, демократичним інститутам, правопорядку, принципам доброчесності та соціальній справедливості. Її поширення істотно ускладнює економічний розвиток держави, підриває ефективність функціонування публічної влади та негативно позначається на фінансовому становищі як окремих громадян і суб'єктів господарювання, так і держави загалом, зокрема міжнародних інституцій [2, с. 56].

Відповідно до положень статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» корупція визначається як використання особою, визначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень або пов'язаних із ними можливостей з метою отримання неправомірної вигоди, а також прийняття такої вигоди чи погодження на її отримання для себе або інших осіб. Крім того, до корупційних проявів належить пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди відповідній особі з метою спонукання її до протиправного використання службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей [15].

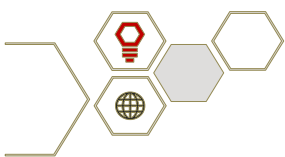

Стан поширення корупції в Україні підтверджується також міжнародними оцінками. Зокрема, за даними Індексу сприйняття корупції, оприлюдненого міжнародною організацією Transparency International за 2017 рік, Україна отримала 30 балів зі 100 можливих, що свідчить про високий рівень корупції. У відповідному рейтингу держава посіла 130-те місце серед 180 країн світу, перебуваючи поруч із такими країнами, як Гамбія, Іран, М'янма та Сьєрра-Леоне. Попри незначне покращення показника порівняно з попереднім роком, загальна оцінка засвідчує наявність системних проблем у сфері запобігання та протидії корупції.

В Україні реалізується комплекс заходів, спрямованих на запобігання корупції та протидію її проявам. Одним із ключових напрямів такої діяльності є виявлення та оцінювання корупційних ризиків, що можуть виникати у діяльності публічних службовців, а також усунення факторів, які сприяють їх виникненню. У цьому контексті корупційний ризик доцільно розглядати як імовірність настання події, пов'язаної з вчиненням корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, що може негативно вплинути на реалізацію завдань і функцій відповідного органу державної влади [6].

У процесі виконання публічними службовцями своїх функціональних повноважень можуть виникати різноманітні корупційні ризики, які мають системний характер і проявляються в різних сферах службової діяльності.

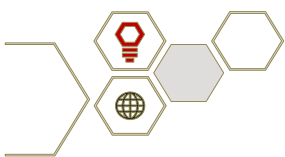
Так, у межах реалізації функцій управління персоналом існує ймовірність неправомірного впливу з боку третіх осіб на діяльність конкурсних комісій з метою забезпечення прийняття рішень на користь визначених кандидатів. До ризиків також належать неповідомлення членами конкурсних комісій про наявність потенційного чи реального конфлікту інтересів, а також здійснення ними діяльності в умовах такого конфлікту. Окрему загрозу становлять порушення вимог, встановлених законодавством, щодо сумісництва та суміщення посад.

У сфері запобігання та виявлення корупції корупційні ризики пов'язані, зокрема, з неналежним забезпеченням захисту осіб, які повідомляють про корупційні правопорушення, що може проявлятися у порушенні принципу конфіденційності викривачів. Крім того, актуальними залишаються випадки неповідомлення про конфлікт інтересів або здійснення службових дій за його наявності, а також недотримання вимог фінансового контролю.

Значні корупційні ризики виникають і у сфері публічних закупівель, де можливий вплив заінтересованих осіб на ухвалення рішень з метою надання переваг окремим суб'єктам господарювання під час укладення договорів. Водночас поширеними є порушення, пов'язані з визначенням вартості предмета закупівлі, що створюють передумови для неефективного використання бюджетних коштів. У процесі надання адміністративних послуг ризики обумовлюються, зокрема, недостатньою визначеністю вимог до документів, необхідних для отримання відповідних дозволів, що може створювати можливості для зловживань. Додатковим фактором є практика безпосереднього прийому документів посадовими особами від заявників, що підвищує ймовірність виникнення корупційних ситуацій. Окрему групу становлять ризики, що виникають у межах фінансово-господарської діяльності. До них належать можливі зловживання під час надання стимулюючих виплат працівникам, а також ризики привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом використання службового становища.

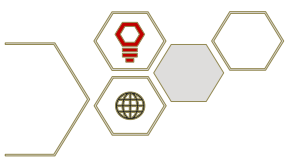
У науковій літературі корупційні ризики класифікуються за різними підходами. Зокрема, одним із поширених підходів є поділ на інституційні та загальносистемні ризики. Інституційні ризики пов'язані з факторами, що впливають на поведінку конкретного публічного службовця в межах певного органу влади та можуть бути усунені на рівні відповідної установи. Натомість загальносистемні ризики зумовлені недоліками функціонування всієї системи публічного управління та проявляються на етапах підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень [3].

За критерієм поширеності серед найбільш характерних корупційних ризиків у діяльності публічних службовців виокремлюють недоброчесність посадових осіб, наявність або неврегульованість конфлікту інтересів, недостатній рівень контролю з боку керівництва, а також широкі дискреційні повноваження, які можуть використовуватися з порушенням принципів законності [3]. У контексті теоретико-правового аналізу корупційних ризиків у діяльності публічних службовців особливого значення набувають їх своєчасне виявлення та комплексна оцінка. Ефективна протидія корупції передбачає не лише реагування на вже вчинені правопорушення, а й реалізацію превентивних заходів, спрямованих на усунення причин і умов їх виникнення. Застосування таких підходів сприятиме підвищенню рівня дотримання законності у діяльності публічних службовців, удосконаленню функціонування органів державної влади та зміцненню довіри до них з боку суспільства.

Провідне значення у протидії корупційним проявам у процесі прийняття та реалізації управлінських рішень має посилення фінансового контролю та аудиторських процедур. Запровадження незалежного аудиту державних і місцевих фінансів створює передумови для своєчасного виявлення потенційних порушень і оперативного реагування на них. Водночас підвищення результативності внутрішнього контролю в органах державної влади та місцевого самоврядування передбачає не лише посилення персональної відповідальності посадових осіб за прийняті фінансові рішення, а й удосконалення професійної підготовки фінансових працівників, а також впровадження сучасних інструментів автоматизованого моніторингу фінансових потоків.

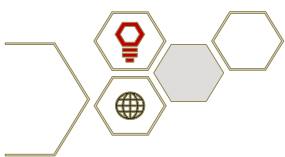
Не менш вагомим напрямом мінімізації корупційних ризиків у діяльності публічних службовців є вдосконалення механізмів здійснення публічних закупівель. Практика свідчить, що найбільша ймовірність виникнення корупційних зловживань пов'язана з етапами проведення

тендерних процедур, укладення договорів і контролю за їх виконанням. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток електронних систем закупівель, зокрема платформи ProZorro, яка забезпечує відкритість, прозорість і конкурентність відповідних процедур. Водночас доцільним є посилення відповідальності учасників закупівель за порушення встановлених правил, розширення інструментів громадського нагляду та впровадження дієвих механізмів швидкого реагування на виявлені зловживання.

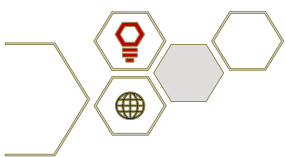
Важливим аспектом протидії корупції є також удосконалення нормативно-правового забезпечення антикорупційної політики. В Україні сформовано певну законодавчу базу у цій сфері, яка включає, зокрема, Закон України «Про запобігання корупції», що визначає засади державної антикорупційної політики та встановлює ключові механізми запобігання корупційним правопорушенням. Значущу роль відіграють також Бюджетний кодекс України, який регламентує порядок формування та використання бюджетних коштів, і Закон України «Про публічні закупівлі», спрямований на забезпечення прозорості тендерних процедур. Окремо слід відзначити державні програмні документи, орієнтовані на системне зниження корупційних ризиків у сфері управління публічними фінансами.

Суттєвим елементом інституційного забезпечення антикорупційної діяльності є функціонування спеціалізованих органів. Так, Національне агентство з питань запобігання корупції здійснює формування та реалізацію антикорупційної політики, контролює процес декларування та дотримання вимог законодавства у цій сфері. У свою чергу, Національне антикорупційне бюро України забезпечує розслідування корупційних правопорушень, вчинених високопосадовцями, тоді як Спеціалізована антикорупційна прокуратура здійснює процесуальне керівництво у відповідних провадженнях. Важливою ланкою є також Вищий антикорупційний суд, який забезпечує розгляд справ цієї категорії та ухвалення судових рішень.

Окремої уваги заслуговує роль громадського контролю як одного з ефективних інструментів протидії корупції. Активне залучення інститутів громадянського суспільства до моніторингу діяльності органів влади сприяє підвищенню їхньої підзвітності та зменшенню корупційних ризиків у сфері публічного управління. У цьому контексті важливим є розвиток ініціатив, спрямованих на підвищення рівня антикорупційної культури, фінансової обізнаності населення та формування принципів доброчесності. Ефективним прикладом таких інструментів є платформи громадського моніторингу, зокрема DOZORRO, які забезпечують можливість контролю за публічними закупівлями та оперативного інформування про виявлені порушення.

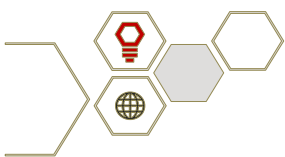
Висновки. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що корупційні ризики у діяльності публічних службовців мають складний, багаторівневий характер і зумовлені як недоліками нормативно-правового регулювання, так і організаційними та інституційними чинниками. Вони проявляються в різних сферах публічного управління, зокрема в кадровій політиці, публічних закупівлях, фінансово-господарській діяльності та наданні адміністративних послуг, що потребує системного підходу до їх виявлення та мінімізації. У межах теоретико-правового аналізу встановлено, що ефективна протидія корупційним ризикам можлива лише за умови поєднання превентивних і реактивних механізмів, які включають удосконалення законодавчої бази, посилення інституційної спроможності антикорупційних органів, розвиток фінансового контролю, цифровізацію управлінських процесів та активізацію громадського нагляду. Водночас важливим є врахування сучасних викликів, зокрема пов'язаних із трансформаційними процесами у державному управлінні та умовами воєнного стану, що посилюють вразливість публічної сфери до корупційних проявів. У цьому контексті особливого значення набуває імплементація європейських стандартів доброчесності та прозорості, а також адаптація міжнародного досвіду до національних умов. Таким чином, забезпечення ефективного

функціонування системи запобігання корупції вимагає комплексного підходу, який поєднує нормативну визначеність, інституційну ефективність і практичну реалізацію антикорупційних заходів. Саме така інтеграція створює передумови для зниження рівня корупційних ризиків, підвищення довіри до органів публічної влади та утвердження принципів доброчесності у сфері публічного управління.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. С. Корупційні прояви в оборонному секторі в умовах воєнного стану та післявоєнний період: характеристика та заходи нівелювання. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 3. С. 323–327
2. Бусол О. Ю. *Протидія корупційній злочинності в Україні в контексті сучасної антикорупційної стратегії*: дис.... докт. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 479 с.
3. Гарбінська-Руденко А. В., Глух М. В. Поняття корупції в системі публічного управління: теоретико-правовий аспект. *Правова держава*. 2025. № 58. С. 50–60. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.58.330994>
4. Гресь О. М. Корупційні ризики під час здійснення оборонних закупівель. *Інформація і право*. 2021. № 1(36). С. 128–133.
5. Дяченко О. П. Імплементация зарубіжного досвіду щодо формування антикорупційної політики України. *Інвестиції: практика і досвід*. 2017. № 21. С. 69–72.
6. Завидняк І. О., Лев Р. В. Корупційні ризики у сфері національної безпеки: теоретико-правовий аналіз та шляхи мінімізації. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 2(54). С. 3263–3272.
7. Зайцев В. О. Співпраця України з державами Європейського Союзу у сфері боротьби з корупцією : кваліфікаційна робота магістра : 281

«Публічне управління та адміністрування». Університет митної справи та фінансів. Дніпро, 2025. 81 с.

8. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

9. Лапаєв Ю. Корупція в оборонному секторі –другий найсильніший ворог України. *Тиждень.ua: сайт*. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/188134.4>.

10. Легка О. В. Вплив корупційних ризиків на трансформацію оборонних закупівель в Україні. *Правова позиція*. 2024. № 1 (42). С. 64–84.

11. Насонов М. І., Завидняк І. О. Правоохоронні органи у системі національної безпеки України. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 8 (18). Серія Право. С. 124–132.

12. Пайман М., Скотт Д. Будування цілісності та скорочення ризиків корупції у військових організаціях. *Connections: The Quarterly Journal*. 2008. № 8. С. 21–44.

13. Попов Г. В. Міжнародно-правове регулювання взаємодії у сфері запобігання і протидії корупції. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2012. Вип. 1. С. 135–142.

14. Про національну безпеку: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

15. Про запобігання корупції: Закон України від 28.12.2014 р. No 77-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.